

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ O POLOŽAJU I POTREBAMA MLADIH U REPUBLICI SRBIJI 2022

NORMATIVNI OKVIR

NORMATIVNI OKVIR

Ovo poglavlje govori o normativnom okviru koji reguliše pitanja mladih. Predstavljani su zakoni, strategije i akcioni planovi koji se direktno odnose na ovu populaciju. Ustav Republike Srbije, nažalost, ne prepoznaje mlade kao izdvojenu kategoriju stanovništva. Mladi su snaga i pogon zdrave i jake države i ekonomije, posebna i osetljiva kategorija, te je neophodno u narednom periodu raditi na unapređenju Ustava kako bi pitanja mladih postala državna i nacionalna pitanja.

ZAKON O MLADIMA |

Zakon o mladima usvojen je 2011. godine. Ovaj zakon uređuje mere i aktivnosti koje preduzimaju Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređenja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima koje su od značaja za njih. Zakon o mladima ima za cilj stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju potencijala, na dobrobit pojedinca i društva. Zakon precizira specifičnosti omladinske politike i omladinskog sektora i definiše uloge aktera u oblasti omladinske politike. Neki od osnovnih principa na kojima se zasniva ovaj zakon jesu sistematska podrška mladima, jednake šanse, jačanje mladih i njihove pozicije u društvu, aktivno učešće mladih i društvena odgovornost itd. Za sprovođenje Zakona o mladima odgovorni su pre svega Vlada RS, odnosno resorno ministarstvo za mlade RS, u saradnji sa drugim ministarstvima i institucijama na republičkom nivou, a na pokrajinskom, odnosno lokalnom nivou odgovornost za realizaciju počiva na AP Vojvodini, odnosno na JLS.

ZAKON O MLADIMA |

Iako je u Programu rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu u delu akata koje Vlada predlaže Narodnoj skupštini predviđeno predlaganje zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, to se nije desilo. Isto je naznačeno u Planu rada Vlade za 2021. godinu. Ministar omladine i sporta doneo je 27. Jula 2021. rešenje o osnivanju Posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima. Tokom avgusta i septembra 2021. godine MOS je organizovao okrugle stolove o izmenama Zakona o mladima i Nacionalne strategije u Nišu, Zaječaru, Kragujevcu, Zlatiboru, Novom Sadu i Beogradu.

NACIONALNA STRATEGIJA | ZA MLADE

Vlada Republike Srbije je 27. februara 2015. godine usvojila „Nacionalnu strategiju za mlade za period od 2015. do 2025. godine“.

Ministarstvo omladine i sporta se u novembru 2020. godine obratilo Republičkom sekretarijatu za javne politike (RSJP) sa informacijom da planira pokretanje revizije važeće Nacionalne strategije za mlade (2015–2020).

Na prethodno dostavljenu inicijativu Saveta za mlade, u julu 2021. ministar omladine i sporta doneo je rešenje o osnivanju Posebne radne grupe za izradu Predloga Nacionalne strategije za mlade, sa 27 članova, među kojima su i dve predstavnice KOMS-a.⁴³ Rok za izvršavanje zadatka radne grupe postavljen je za 8. novembar 2021. godine. Rad na izradi Predloga Nacionalne strategije inicijalno se odvijao paralelno sa izradom Nacrta Zakona o mladima, a rokovi su, kao i u slučaju Zakona, produžavani, najčešće istovremeno. Na 19. sednici Saveta za mlade 7. juna 2022. ministar Udovičić je najavio da će javna rasprava povodom Strategije biti uskoro pokrenuta.

AKCIONI PLANovi ZA SPROVOĐENJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA MLADE ZA PERIOD OD 2015. DO 2025. GODINE

Prvi Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade usvojen je za period 2015-2017. godine. Detalji o njegovom sprovođenju dostupni su u prethodnim izdanjima Alternativnog izveštaja.

Realizacija Akcionog plana za period 2018–2020. godine

Objavljene su evaluacije sprovođenja Akcionog plana 2018–2020. za sve tri godine u kojima je on bio na snazi. Prvu evaluaciju, za 2018. godinu, uradila je Ninamedija,46 dok je drugu evaluaciju, za 2019. godinu, sproveo Institut ekonomskih nauka (IEN). Za 2020. godinu evaluaciju je pripremio Centar za upravljanje razvojem DOO, Novi Sad, a ona je objavljena u avgustu 2021. godine.

Evaluacija za 2020. godinu pokazala je da realizovanost indikatora aktivnosti predviđenih Akcionim planom, nakon dobrih rezultata iz 2019. godine, ostaje na visokom nivou. Obe godine predstavljaju znatno unapređenje u odnosu na prvu godinu realizacije Akcionog plana, 2018. Najveći stepen realizacije u 2020. imao je Strateški cilj 9 – Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja sa 93,28% ostvarenosti, dok je najmanju ostvarenost imao Strateški cilj 4 – Unapređeno zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca sa 83,03% ostvarenosti. Za razliku od 2019, svi indikatori aktivnosti imali su stepen realizacije preko 80%. **Ukupan stepen realizovanih indikatora iznosi 89,56%.**

STRATEGIJA O EKONOMSKIM MIGRACIJAMA REPUBLIKE SRBIJE ZA PERIOD 2021–2027. I AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2021–2023.

Strategija o ekonomskim migracijama navodi sledeće osnovne karakteristike migracionih trendova na ovom prostoru: iseljavanje mladog i obrazovanog stanovništva u inostranstvo, porast međuregionalnih migracija, sve veća koncentracija radno i reproduktivno sposobnog i obrazovanog stanovništva u regionu Beograda, pojava i zbrinjavanje izbeglih, raseljenih i prognanih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji i povećanog broja iregularnih migranata koji su u tranzitu i tražilaca azila. a po osnovu Sporazuma o readmisiji i povećanog broja iregularnih migranata koji su u tranzitu i tražilaca azila. Na osnovu podataka o trendu ekonomskih migracija u Republici Srbiji i pravnog i institucionalnog okvira, izdvojeni su sledeći ključni problemi:

STRATEGIJA O EKONOMSKIM MIGRACIJAMA REPUBLIKE SRBIJE ZA PERIOD 2021–2027. I AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2021–2023.

- nedostatak sistemskog odgovora na problem ekonomskih migracija;
- neophodnost definisanja prioriteta i unapređivanje međusektorske saradnje;
- izostanak primene postojećih zakona i strategija, njihovih preporuka, mera i aktivnosti, koji direktno ili indirektno tretiraju problematiku ekonomskih migracija, kao i savetodavnih tela koja nisu nikada funkcionalno uspostavljena;
- izostanak proaktivnog pristupa rešavanju ove problematike;
- nepostojanje sveobuhvatnih mera za smanjenje uzroka za emigraciju;
- nepostojanje konsenzusa oko pitanja ekonomskih migracija;
- nedostatak jedinstvenog sistema za prikupljanje podataka o ekonomskim migracijama;
- povećanje obima ekonomskih migracija, kako unutar, tako i izvan Republike Srbije;
- neiskorišćeni razvojni potencijali dijaspore;
- nedovoljno podsticanje povratnih i cirkularnih migracija;
- neophodnost edukacije o značaju migracionih procesa za razvoj određenog prostora;
- nepostojanje razvijenih mera i programa za (re)integraciju povratnika;
- nedovoljno razvijene mere i programi za privlačenje stranih studenata i stručnjaka, kao i programi njihove integracije u društvo.

STRATEGIJA O EKONOMSKIM MIGRACIJAMA REPUBLIKE SRBIJE ZA PERIOD 2021–2027. I AKCIONI PLAN ZA PERIOD 2021–2023.

Opšti cilj strategije, kako se navodi u ovom dokumentu, jeste stvaranje privrednog i društvenog ambijenta za usporavanje odlaska radno sposobnog stanovništva, jačanje veza sa dijasporom, podsticanje povratnih i cirkularnih migracija, kao i privlačenje stranaca različitih obrazovnih profila.

Vlada je usvojila Akcioni plan za period 2021–2023. 9. septembra 2021. godine.⁴⁹ Za koordinaciju sprovođenja i izveštavanje nadležno je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. U okviru gorenavedenih šest ciljeva predviđeno je 20 mera za period 2021-2023. Godišnji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za 2021. godinu objavljen je na sajtu Ministarstva⁵⁰, mada se u njemu ne navode kumulativni podaci o ostvarenosti pojedinačnih ciljeva, već samo pojedinačnih aktivnosti. Prema ovom izveštaju, 2019. godine bilo je 950.485 lica rođenih u Srbiji sa prebivalištem u inostranstvu.

PLAN IMPLEMENTACIJE GARANCIJE ZA MLADE I ZAKONI O VOLONTIRANJU I RADNOJ PRAKSI

Odlukom Vlade Republike Srbije 14. januara 2022. obrazovano je Koordinaciono telo za izradu i praćenje sprovođenja Plana implementacije Garancije za mlade, sa zadatkom da vrši nadzor nad izradom ovog dokumenta i usmerava rad drugih državnih organa kada je reč o neophodnim reformama. Za predsednicu Koordinacionog tela imenovana je Darija Kisić Tepavčević, ministarka za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Članovi koordinacionog tela su i predstavnici organizacija mladih i za mlade, uključujući i KOMS. Koordinaciono telo je dužno da Vladi dostavlja izveštaj na svakih šest meseci, a po potrebi i češće.

Osim Koordinacionog tela, osnovana je i Stručna grupa, sa zadatkom da sprovede pripremne aktivnosti za izradu Plana implementacije Garancije za mlade. Radom Stručne grupe rukovodi prof. dr Sandra Grujičić, vršilac dužnosti pomoćnika ministra za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja je u izveštajnom periodu radilo i na dva zakonska predloga – Zakonu o volontiranju i Zakonu o radnoj praksi. Javna rasprava o Nacrtu zakona o volontiranju sprovedena je od 24. decembra 2021. do 13. januara 2022. godine, uz tri javna predstavljanja, u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. Predstavnici KOMS-a učestvovali su na skupovima i dostavili svoje predloge. Na sajtu Ministarstva objavljen je izveštaj sa javne rasprave i Nacrt zakona nakon javne rasprave, koji još nije upućen u parlament.

Javna rasprava Nacrta zakona o radnoj praksi, u kojoj je KOMS, zajedno sa drugim organizacijama mladih i za mlade, takođe učestvovao, održana je od 3. do 23. decembra 2021. Izveštaj sa javne rasprave takođe je objavljen na sajtu Ministarstva, ali, za razliku od Zakona o volontiranju, verzija nacrta nakon javne rasprave još nije objavljena do zaključenja ovog izveštaja.

EKSPoze I MERE VLADE |

Do zaključenja ovog izveštaja, još nije konstituisana Narodna skupština nakon izbora 3. aprila 2022. godine. Tek od trenutka njenog formiranja počće da teče ustavni rok od 90 dana za formiranje Vlade. Prema tome, ekspoze novog predsednika Vlade neće biti obuhvaćen ovim izveštajem.

U prethodnom ekspozu predsednice Vlade Ane Brnabić (28. oktobar 2020. godine), mladi su pomenuti ukupno pet puta, a jedan od ciljeva njene Vlade bila je analiza dosadašnje primene Zakona o mladima i priprema izmena i dopuna Zakona, kao i revizija Nacionalne strategije za mlade. Kao što je navedeno u prethodnim odeljcima ovog poglavlja, rad na ovim ciljevima je započet, ali nije završen do kraja mandata ove vlade.

Osim ovog aspekta politike prema mladima, u ekspozu Ane Brnabić istaknuta je namera da se nastavi sa pružanjem finansijske i stambene podrške mladim bračnim parovima. Vlada je na sednici 23. decembra 2021. godine usvojila Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom (koji je prvi put donet 2017. godine).⁵⁴ Novinu u Zakonu predstavljalo je povećanje roditeljskog dodatka za prvo dete rođeno 1. januara 2022. godine i kasnije u iznosu od 300.000 dinara, koje se isplaćuje jednokratno. Prethodnim zakonskim rešenjem se roditeljski dodatak, u iznosu od 240.000 dinara, na rate, dobijao nakon rođenja drugog deteta.

Drugu novinu u Zakonu predstavljalo je uvođenje prava na novčana sredstva za izgradnju, učešće u kupovini, odnosno kupovinu porodično-stambene zgrade ili stana po osnovu rođenja deteta, ako je dete rođeno 1. januara 2022. godine ili kasnije. Pravo na novčana sredstva ostvaruje majka deteta, a Vlada je kasnije uredbom bliže odredila uslove za dobijanje pomoći.⁵⁵ Zakon je donela Narodna skupština 29. decembra 2021. godine.

Ove mere je u javnosti prvi najavio predsednik republike Aleksandar Vučić u novembru 2021. godine. On je, takođe, u decembru najavio još jednu meru finansijske pomoći: 100 evra za mlade u Srbiji od 16 do 29. godina. Vlada je istog meseca usvojila Predlog zakona o privremenom registru državljana Republike Srbije od 16 do 29 godina kojima se uplaćuje novčana pomoć za ublažavanje posledica pandemije bolesti kovid-19 izazvane virusom SARS-CoV-2. Zakon je usvojila Narodna skupština 11. januara 2022. godine.

MLADI U IZVEŠTAJU EVROPSKE KOMISIJE O NAPRETKU SRBIJE

Izveštaj Evropske komisije o Srbiji⁵⁸, objavljen u oktobru 2021. godine, konstatovao je da je procenat nezaposlenosti mladih nastavio trend opadanja u 2020. godini, ali, takođe, da je udeo mladih od 15 do 24 godine koji nisu zaposleni ili u procesu obrazovanja i obuke u istom periodu porastao na 15,9%.

Za razliku od prošle godine, Izveštaj Evropske komisije 2021. godine imao je konkretnije preporuke vezane za mlade u Srbiji. U okviru Poglavlja 19: Socijalna politika i zapošljavanje, jedna od prioriternih preporuka glasila je da se obezbede sistematičnije politike zapošljavanja i socijalne politike usmerene ka mladima, a posebno da se preduzmu koraci u pravcu obezbeđivanja Garancije za mlade kroz izradu plana sprovođenja Garancije za mlade u skladu sa modelom i smernicama EU.

U ovom poglavlju je konstatovano da se broj neaktivnih mladih povećao sa 19% na 20% tokom 2020. godine, dok se nezaposlenost smanjila sa 27,5% na 26,6%, ali ostaje visoka. Konstatovano je da je Srbija preduzela početne korake u razvoju Garancije za mlade.

Kada je reč o Poglavlju 26: Obrazovanje i kultura, Izveštaj Evropske komisije konstatovao je da je Akcioni plan za primenu Nacionalne strategije istekao 2020. godine i da se radi na reviziji normativnih dokumenata u sektoru omladine. Istaknuto je da Krovna organizacija mladih Srbije ostaje aktivna na uključivanju mladih. Kao i prethodne godine, istaknuto je da mehanizme omladinske politike na lokalnom nivou treba ojačati.

Konačno, Izveštaj EK primetio je i da sve veći broj mladih emigrira, kao i da im je u proseku potrebno dve godine da dođu do stabilnog zaposlenja nakon završetka obrazovanja, dok je prosek u Evropskoj uniji 6,5 meseci.

ZAKLJUČAK

Revizija ključnih normativnih akata omladinske politike, Zakona o mladima i Nacionalne strategije za mlade, prema najavi iz ekspozea predsednice Vlade Ane Brnabić 2020. godine, otpočela je sredinom 2021. godine, ali nije završena u prvobitno predviđenim rokovima i još uvek traje. Najavljeno je usvajanje nove nacionalne strategije, za period 2022–2030, pre nego što dođe do izmena zakona. Akcioni plan za primenu Nacionalne strategije za period 2018–2020. istekao je, a novi nije usvojen. Evaluacija Akcionog plana pokazala je da je većina aktivnosti za 2019. i 2020. godinu sprovedena, ali evaluatori su takođe predložili metodološka poboljšanja budućih akcionih planova. U međuvremenu je počela primena Akcionog plana za implementaciju Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za 2021–2023. godinu.

PREPORUKE:

Uspostaviti normativni okvir za kvalitetne radne prakse uz najširi konsultativni proces.

Akteri: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Savet za mlade, KOMS

02

Proces revizije Nacionalne strategije za mlade ubrzati i paralelno sa njom što hitnije usvojiti i akcioni plan za njeno sprovođenje u skladu sa potrebama i prioritetima mladih.

Akteri: MOS, Savet za mlade, KOMS.

03

Izmeniti i dopuniti ili usvojiti novi zakon o mladima uz najširi konsultativni

Akteri: Vlada Republike Srbije, Narodna skupština, MOS, Savet za mlade, KOMS, udruženja mladih i za mlade.

*****

01

04

Unaprediti praćenje i evaluaciju sprovođenja Strategije za mlade i njenih pratećih akcionih planova, kao i drugih sektorskih politika koje imaju za cilj unapređenje položaja mladih.

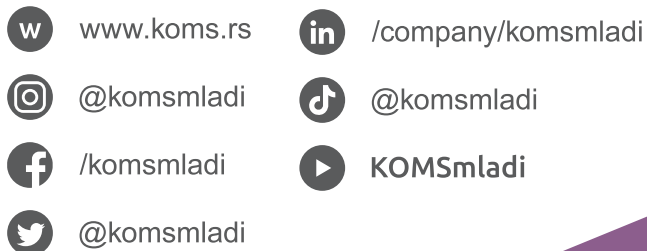
Akteri: Vlada RS, MOS Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, udruženja mladih i za mlade.

01

- o Uspostaviti mehanizme omladinske politike kao obavezujuće u lokalnim samoupravama i uspostaviti omladinsko odgovorno i participativno budžetiranje za mlade
- o ***** Unaprediti sastav, ulogu i uticaj saveta za mlade na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou
- o Unaprediti finansiranje i sufinansiranje programa i projekata udruženja
- o Osigurati održivost i uticaj udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza
- o Definirati ulogu i reprezentativnost krovnog saveza mladih i osigurati održivost i uticaj
- o Uskladiti Zakon o mladima sa drugim važnim dokumentima za mlade
- **Izmeniti i dopuniti ili usvojiti novi zakon o volontiranju uz najširi konsultativni proces.**
- **Uspostaviti normativni okvir za kvalitetne radne prakse uz najširi konsultativni proces.**

Ova brošura je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj brošuri ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora. Ilustracije unutar brošure kreirao Storyset/Freepik.

